

STOROČIE NA IHRISKU

Slovenský futbal v desiatich dejstvách

Peter Šurín

STOROČIE NA IHRISKU

Slovenský futbal v desiatich dejstvách

Peter Šurín

Storočie na ihrisku

Slovenský futbal v desiatich dejstvách

© Autor textu: Peter Šurín

© Vydavateľstvo DAJAMA a ŠPORT PRESS, s.r.o. , Bratislava 2025

ISBN 978-80-8136-190-6

Obsah

Nekonečný príbeh slovenského futbalu.....	4
I. kapitola (1898 – 1918)	
Ako sa to (v Horných Uhroch) začalo.....	7
II. kapitola (1919 – 1938)	
Prvý slovenský klub	15
III. kapitola (1939 – 1945)	
Futbal sa hral aj cez vojnu	29
IV. kapitola (1946 – 1957)	
Keď futbal trpko plakal	45
V. kapitola (1958 – 1968)	
Šesťdesiatky Made in Czechoslovakia.....	57
VI. kapitola (1969 – 1976)	
Crème de la crème slovenského futbalu.....	73
VII. kapitola (1977 – 1989)	
Neúrodné roky.....	91
VIII. kapitola (1990 – 1993)	
Po novom a od piky	107
IX. kapitola (1994 – 2004)	
Začiatky na zelenej futbalovej lúke.....	123
X. kapitola (2005 – 2025)	
Slovenské európske hostiny	137
Použitá literatúra	158

Nekonečný príbeh slovenského futbalu

Čím začať? Ako a kde? Témou je futbal a obkročiť ho chceme celý, celučký. Preto je najlepšie začať na začiatku. Lenže práve tu vyvstávajú tie tri otázky z úvodu: čím, ako a kde? Úplné začiatky slovenského futbalu úplne dokonale nemáme podchytené. Kým na západ za riekou Morava majú zaznamenané, potvrdené a dokumentami i relevantnými zdrojmi zachytené, ako sa futbalová lopta rozbehla po českej krajine, u nás také niečo chýba.

Viaceré knižné publikácie z pera rešpektovaných novinárskych bardov Štefana Mašlonku, Jozefa Kšiňana, Igora Mráza či Eugena Magdu na viacerých miestach zachytávajú futbalové začiatky v niekdajšom Uhorsku. Vychádzali z notoricky opakovaných zápisov a tie predkladali v nimi napísaných knihách, takže sa z toho stali podklady a zdroje pre ďalšie a ďalšie články, materiály a knihy. Pravdou ale je, že u nás stále nemáme tak podrobne a dokumentačne vierohodne

potvrdené prvopočiatky futbalu na území dnešného Slovenska, ako to majú napríklad Česi vo svojom priestore.

Dejiny našej spoločnosti a štátu totiž vôbec nie sú jednoduché. Prekrývania a vplyvy iných na Slovač sa výrazne prejavovali aj v histórii futbalu. Tak sa do nej dostali mnohé dogmy, početné dohady, ako aj nepravdy. Nie preto, že by niekto úmyselne zavádzal či ohýbal minulosť – len autor sa možno v danej chvíli viac zameral na formu písania, pričom pravdu akosi odsunul do úzadia. Raz si ju overí, potom, neskôr... A už k tomu nedošlo.

Pritom pravdou je, že ani táto kniha neuchopí dejiny slovenského futbalu dokonale pragmaticky, faktograficky nespochybiteľne a dátovo stopercentne. Samozrejme, rešpektuje históriu, vníma skutočnosti, neuhýba pred realitou doby a zapisuje dianie. Nastavená je však inak, v centre všetkých kapitol je príbeh. Človeka, klubu, štadióna, zápasu, udalosti.

Návrat hráčov Slovana taxíkmi z rakúskej hranice do Bratislavy po víťazstve v PVP v roku 1969

Majstri Európy z roku 1976 po návrate domov

Veľkým obmedzujúcim faktorom obsahu tejto knihy bol jej rozsah a presne stanovený celkový počet strán. Námetov by bolo odhadom tak na päťnásobok, ale nedalo sa. Číslo poslednej strany na konci knihy nepustilo.

Ak vychádzame z toho, že prvý oficiálny futbalový zápas na území dnešného Slovenska sa hral v roku 1898, tak sa lopta u nás gúľa takmer stotridsať rokov. Za ten čas sa okolo nej zoskupili desaťtisíce hráčov, tisíce trénerov a počet zápasov ide do miliónov. A ľudí, ktorí sledovali futbal, je prakticky nekonečno. S istým zveličením pritom možno zvažovať, že vlastne život každého futbalistu i každého diváka, priebeh zápasu či turnaja niesol so sebou moment, vhodný pre knižný zápis. Lenže to všetko sa nedá popísať!

Výber tém do obsahu bol čisto subjektívny. Preto, ak tam niekomu chýba v niektorom časovom období to či ono, má absolútnu pravdu. Malo to v knihe byť. Moju selekciu som však robil s tým najčistejším svedomím. Do zoznamu tém sa dostali nielen tie notoricky známe skutočnosti, ale aj také, ktoré zapadli prachom i niekoľkodesaťročného zabudnutia.

No aj pri tých témach z množiny známych sa našli nové momenty. Veď pre generáciu dnešných žiakov a dorastencov sú i okamihy z púte Artmedie Ligou majstrov spred dvadsiatich rokov niečo ako báj či povesť. Pre ich rodičov sa zas otvárajú iné obzory pri čítaní o afére Adidas – Puma, ktorá rozmetala reprezentáciu po majstrovstvách sveta v roku 1970. Alebo meno banskobystrického trénera, ktorý zlým striedaním poslal pred vyše polstoročím Duklu do druhej ligy, dnes vie povedať možno jeden z tisícky milovníkov futbalu. Tak by sme mohli pokračovať ďalej, cúvať v čase dozadu alebo ním len tak poletovať. Stotridsať rokov...

Kníh o futbale vychádza na Slovensku veľa. Možno až príliš veľa. Táto chce byť čítaná a nezapaďať prachom v knižnici. Ambíciou autora bolo, aby zaujala, aby šla z ruky do ruky a strany mala obchytné, možno až predraté od neustáleho otáčania. Píše sa v nej totiž o neprekonateľnom fenoméne futbalu, o jeho všemožných farbách, vôňach a chutiach. Ten príbeh je nekonečný.

I. kapitola (1898 – 1918)

Ako sa to (v Horných Uhroch) začalo

Prvý zápas v meste Éperjes (dnes Prešov) v máji 1898 • Kto bol profesor Ferenc Pethe • Ktoré kluby vznikli na území dnešného Slovenska • Futbalový (český) slovník tej doby • Aj to sa stalo: Najstarší futbalový klub na našom území.

In medias res. Prvý ukázkový futbalový zápas v Uhorsku, tak je zaznamenané, sa uskutočnil 25. mája 1898 v Prešove. Prečo práve tam? Okolnosti tak rozhodli.

Prešov (vtedajší Eperjes) bol jedným z určujúcich hospodárskych a kultúrnych centier východnej časti Horného Uhorska. Vznikali tam čitateľské krúžky, priemyselné spolky, spevokoly a spolky so zmysluplnými voľnočasovými aktivitami, vrátane telovýchovných. Z viac ako polstoročnej telovýchovnej histórie sa vyvinul základ

aj pre vznik prvého mestského športového klubu Eperjesi Torna és Vívó Egyesület (ETVE), rozumej Prešovského telocvičného a šermiarskeho spolku, v novembri 1896. Už z názvu je zrejmé, čomu sa členovia prioritne venovali, no už pri založení spolku deklarovali, že sú otvorení aj iným športom, mysliac najmä na atletiku.

Gymnastické hodiny sa konali dvakrát týždenne a hodiny šermu trikrát týždenne pod vedením istého Ferenca Petheho, a to v telocvični Katolíckeho gymnázia.

Prešov na začiatku 20. storočia

Prešovské futbalové mužstvo Eperjesi Torna és Vívó Egyesület (ETVE) z roku 1896. Prvý zľava v hornom rade zakladateľ klubu Ferenc Pethe.

Ferenc Pethe

Ferenc Pethe, profesor latinčiny, maďarčiny a telocviku, pochádzajúci z Rumunska, propagoval i všetky nové prúdy vo fyzickej aktivite, ktoré sa vďaka jeho dobrým kontaktom dostali z územia celej monarchie až do Prešova. Za zmienku stojí aj to, že členom tohto športového združenia mohol byť ktokoľvek, bez ohľadu na pohlavie, národnosť, vyznanie, či spoločenskú vrstvu. A ako píše maďarské dobové pramene, ETVE bola aj organizácia „s vlasteneckými

cieľmi a používajúca maďarský jazyk, takže sa aktívne podieľala na maďarizácii prešovského obyvateľstva.“

Bol to práve profesor Ferenc Pethe, kto pozval na telovýchovné slávnosti aj hostí z maďarskej metropoly, aby predviedli exhibičné futbalové stretnutie. Konkrétne šlo o Budapesti TC, klub založený v roku 1885 pre gymnastov, do ktorého po dvoch rokoch existencie pribudla futbalová sekcia, čím sa stal prvým futbalovým klubom v krajine. Mimochodom, v prvých dvoch ročníkoch existencie tzv. Nemzeti Bajnokság (Národného šampionátu) v rokoch 1901 a 1902, tento klub aj zvíťazil. Rivalom pri exhibícii bol mestský rival, klub Ó-Budai TE.

Prvý futbalový zápas

V danú stredu 25. mája 1898 bol krásny slnečný deň. Na vojenskom cvičisku vo pred pripravili ihrisko, rozhrabali krtince, narysovali čiary, pozbýjali skladacie bránky.

I. kapitola (1898 – 1918)

Pre vzácnych hostí a mestskú honoráciu vyrobili lavičky. Čas výkopu bol stanovený tak, aby sa všetci pozvaní mohli doma do syta naobedovať a potom sa v kočiach doviešť na určené miesto. Dámy neopomenuli najmodernejší výkrik módy, klobúky s obrovskými pštrošími perami, a spolu so sprevádzajúcou mestskou honoráciou sa usadili na vyhradených miestach. Dočkali sa všetci. Prítomných však zaskočilo, keď sa na určenej ploche objavilo dvadsať mladých mužov, odetých v neuveriteľných úboroch. Nemožný strih, ešte divnejšia strakatá kombinácia farieb, kratučké nohavice, spod ktorých im trčali holé kolená! Obuté mali akési divné topánky. Medzi nimi šiel pán celý v čiernom. Ten mal hru na povel, lebo keď zapískal, určený či vybraný mládenec spomedzi tých „holokolenných“ z celej sily kopol do gule, položenej na zemi, a potom sa za ňou všetci rozbehli. Vlastne všetci nie. Jeden z každej strany ostal vo vyznačenom poli, akoby chcel chrániť tri drevá, poskakoval hore-dolu medzi nimi

a nielenže sa neuhýbal tej koženej guli, ale priam sa za ňou vrhal. Prizerajúci sa kochali a najviac sa im páčil vysokánsky výkop kamsi do oblakov. Vtedy sa mnohí neudržali a od nadšenia zatlieskali.

Ak by sme mali naplniť všetky nároky na úplný opis diania na cvičisku pri Toryse z tej slnečnej stredy roku Pána 1898, chýba nám zásadný fakt – výsledok. Niet ho! Nenašiel sa v žiadnom z dostupných dokumentov a nie je ani v dosiaľ prebádaných archívoch a knihách.

Duel na vlastné oči sledovali aj členovia bratislavského športového spolku Pozsonyi Torna Egyesület (PTE). Ten mal v rodnom liste okrem názvu zapísaný aj dátum narodenia – 30. september 1880. To, čo videli diváci na prešovskom ihrisku, sa vnorilo hlboko do ich myslí a malo to následky. Predseda PTE István Mossóczy sa s najbližšími spolupracovníkmi rozhodli iniciovať založenie futbalového oddielu v ich spolku.

Mužstvo Budapesti TC, ktoré v roku 1898 odohralo v Prešove prvý zápas na území dnešného Slovenska

FUTBALOVÉ KLUBY NA ÚZEMÍ SLOVENSKA*

1880 – Bratislava: Pozsonyi Torna Egyesület (futbal od 1898), **1896** – Prešov: Éperjesi Torna és Vivő Egyesület (futbal od 1898), **1900** – Banská Bystrica: Besztercebányai Sport Club, **1900** – Komárno: Komáromi Football Club, **1902** – Zvolen: Zólyomi sport egyeslet, **1902** – Užhorod: Товариство ужгородських футболістів, **1903** – Košice: Kassai Athletikai Club, **1904** – Trenčín: Trencsényi Torna Egyesület, **1904** – Banská Štiavnica: Selmeczbányai Athletikai Club, **1906** – Užhorod: Ungvári Athletikai Club, **1906** – Ružomberok: Concordia, **1907** – Nové Zámky: Érsekújvári Sport Egylet, **1907** – Bratislava: Terézvárosi Football Club, **1907** – Sevljuš: Nagyszöllösi Sport Egyesület, **1908** – Fiľakovo: Haladás Athletikai és Torna Club, **1909** – Trnava: Nagyszombati Athletikai Club, **1909** – Vrútky: Ruttkai Torna Club, **1909** – Žilina: Zsolnai Testgyakorjók Köre, **1909** – Nitra: Nyitrai Onkéntes Tüzöltő Testület Sportosztálya, **1910** – Čadca: Športový telovýchovný spolok, **1910** – Bytča: Nagybitcsei futbal club, **1910** – Galanta: Gálantai Sport Club, **1910** – Turčiansky Sv. Martin: Turócszentmártoni Sport Egyesület, **1911** – Bratislava: Ligetfalusi Sport Club, **1911** – Humenné: Homonnai Athlétikai Club, **1911** – Bratislava: Pozsonyi Magántisztviselők Torna Köre, **1912** – Bratislava: Vas és fémmunkások sport clubja, **1912** – Košice: Kassai Sport Club, **1912** – Bratislava: Makkabea Sport Club, **1912** – Bratislava: Törekvés Sport Club, **1912** – Lučenec: Losonci Athletikai Club, **1913** – Prešov: Eperjesi Kereskedelmi Alkalmazottak Sport Egyesülete, **1913** – Rimavská Sobota: Rimaszombati Athletikai Club, **1914** – Sládkovičovo: Diószegi Athletikai Club, **1914** – Šamorín: Somorjai Testgyakorlók Köre, **1914** – Malacky: Malackai Sport Club.

* zoznam najvýznamnejších klubov, ktoré vznikli v danom roku

Futbalové mužstvo bratislavského športového spolku Pozsonyi Torna Egyesület (PTE) na začiatku 20. storočia

Ihrisko Pozsonyi Torna Egyesület (PTE) na začiatku 20. storočia

A tak do PTE nedlho po tomto exhibičnom predstavení pribudol futbalový oddiel. Následne muselo dôjsť k tomu, k čomu vlastne všetko aj smerovalo – medzimestskému súboju medzi ETVE a PTE.

Noviny *Pressburger Zeitung* 3. mája 1899 písali o tomto zápase v rámci II. obvodných telovýchovných slávností Zväzu telocvičných jednôt Uhorska. Autor predpovedal „novému športu skvelú budúcnosť, pretože táto hra si vyžaduje šikovnosť, obratnosť, silu, iniciatívu, rýchlosť, smelosť, odvahu, bystrý zrak a energiu.“ Domáci vyhrali 2:1.

Mimochodom, rovnaký zdroj zaznamenal aj kusé informácie o futbalových dueloch, ktoré sa uskutočnili dokonca skôr – 2. apríla vyhralo v Bratislave mužstvo MFC Budapešť 3:1 a 16. apríla mužstvo Müegyetemi 9:0. O tomto stretnutí písali v denníku *Hiradó*: „Výsledok je prekvapujúci. V prvom polčase Budapešťania strelili šesť gólov a Bratislavčania sa k ich bránke sotva vedeli proti vetru priblížiť. V druhom polčase vietor ustal a domáci sa vzchopili,

takže Budapešťania vedeli horko-ťažko dať tri góly – teda konečný výsledok 9:0 pre hostí.“

Záujem verejnosti o nový šport sa natoľko zvýšil, že v denníku *Hiradó* začali na prvej strane uverejňovať pravidlá futbalu a k najbližším zápasom vytlačili dvetisíc brožúr pre divákov s novými informáciami o futbale.

Futbal vyviezli do celého sveta britskí obchodníci, námorníci, vojaci či diplomati, ale do Horného Uhorska cestu veru nemerali. Iné to bolo s Viedňou či Budapešťou, lopta sa preto v našich končinách oneskorovala za dianím v iných častiach monarchie, ale postupne prenikla aj sem. Futbal sa aj u nás začal pestovať organizovane v kluboch.

Futbalová terminológia

S futbalovou slovenskou terminológiou to bolo neľahké už od začiatku existencie futbalu a tento stav pretrváva vlastne do dnešných dní. Neustále v nej totiž výrazne

AJ TO SA STALO

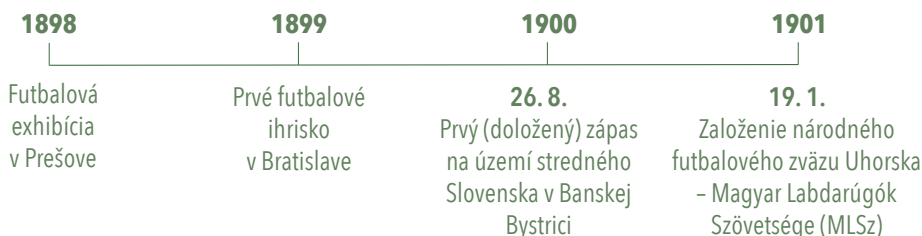
Tá otázka tu bola odjakživa a keďže sa na ňu poctivo a odborne stále neodpovedalo, objavuje sa zas a znova. Ktorý klub na území Slovenska je najstarší? Pretože k tomuto prívlastku sa hlásia na východe krajiny, ako aj v Bratislave, ba čosi-kdesi sa aj od Banskej Bystrice ozvali nejaké hlasy. Nuž, skúsili sme tento fakt aspoň neoficiálne rozlúsknuť slovami Tomáša Černáka, historika, ktorého srdcovou záležitosťou je futbal a spojil v ňom odborné vedomosti so záľubou. A tu je jeho odpoveď na položenú otázku:

„Začiatky organizovaného futbalu na území dnešného Slovenska sa viažu ku koncu 19. storočia. Rôzne telocvičné spolky tu pôsobili aj predtým, ale do roku 1898 nemali na našom území vytvorené futbalové oddiely. V dňoch 29. až 30. mája 1898 zorganizoval veľmi aktívny prešovský telocvičný spolok ETVE športové slávnosti v Prešove, v rámci ktorých budapeštianske mužstvá BTC a Ó-Budai TE predviedli, ako vyzerá futbalový zápas. Na slávnostiach štartovali tiež pretekári prešporského spolku PTE, ktorí po návrate domov založili v rámci PTE futbalový oddiel. Stalo sa tak niekedy pred 5. júnom 1898, keďže práve v tento deň dobová tlač informovala o jeho vzniku. Ani presný dátum vzniku futbalového oddielu pri prešovskom ETVE nie je známy, pretože vo výročnej správe spolku za rok 1898 sa nič také nespomína. Nevieme teda presne určiť, ktorý futbalový oddiel bol na území dnešného Slovenska založený ako prvý. Isté ale je, že rokom 1898 sa začínajú dejiny futbalu na Slovensku. Nie však dejiny slovenského futbalu, pretože všetky futbalové oddiely, ktoré vznikli pred rokom 1918 na území dnešného Slovenska, boli maďarské, nemecké alebo židovské. V prvej dekáde 20. storočia sa postupne vytvárali ďalšie futbalové oddiely takmer v každom meste a napríklad v rámci vtedajšieho Prešporka ich vzniklo hneď niekoľko. V roku 1914, keď vypukla prvá svetová vojna, bol už futbal na území dnešného Slovenska, a najmä v Prešporku, etablovaným športom.“

inklinujeme k pomenovaniám, ktoré sa už uchytili v cudzine. Najmä z angličtiny sa nám do slovníka dostali mnohé výrazy, ktoré berieme úplne samozrejme a už im ani nehľadáme ekvivalent v materinskom jazyku. Veď ani len ten základný futbalový pojem „gól“ nie je nášky. Poďme ďalej: hetrik, double, treble, ofsajd, penalta, foul. A samozrejme, samotný futbal... Hoci prvoplánovo človeku napadá, že etymológia slova futbal

vznikla v súvislosti s činnosťou kopania do lopty nohou, nemusí to byť pravda, pretože existuje aj druhá teória, že slovo „football“ pôvodne znamenalo „hry hrané pešo“, na rozdiel od športov na koni, ktoré obľubovala v stredoveku šľachta.

Pri hľadaní a tvorbe futbalovej terminológie si úspešnejšie počínali fanúšikovia na území dnešnej Českej republiky, hoci tým sa

I. kapitola (1898 – 1918)

popri pôvodnej angličtine „plietla pod nohy“ ešte aj nemčina. Napríklad v prvom písomne zachytenom českom futbalovom názvosloví sa nadmieru užíva pojem „kopáč“, čo bolo synonymum pre hráča. Útočníci sa volali „borci“ a odlišovali sa podľa toho, z ktorej časti ihriska útočili na súperovu bránku. Logicky, tí skraja boli „krajní borci“ a v strede „prostřední borci.“ Dnešných stredopoliarov označovali ako „kryčův“ a pomenovanie „záložníci“, čo sú v modernej dobe hráči medzi obranou a útokom, bolo v dobách futbalového praveku určené pre obrancov. Ako sa

píše v knihe *Svet deväťdesiatich minút*, hru rukou sa označovala za „hru ručmo“ a futbalové pravidlo bolo doslova „zákonom“!

Brankár alebo vartáš?

Na úsmevné doplnenie pojmov môžeme využiť ešte aj informácie Jána Beňušku, ktorý čerpá z prameňov a písomností ľudí a archívov na strednom Slovensku. Cituje napríklad výňatky z pravidiel na jednom zachovanom plagáte, kde sa uvádza, že „s výnimkou vartáša musia hráči strkať loptu len nohami.“

Mužstvo FC Sunderland z roku 1913

1901

29. 9.
Prvý zápas
českého klubu
v Petržalke

1907/1908

Premiérový ročník
uhorskej súťaže
riadených MLSz
vo vidieckych
okresoch

1913

V Bratislave hral
FC Sunderland

1914

V Bratislave
hral Glentoran
Belfast

II. kapitola (1919 – 1938)

Prvý slovenský klub

Založenie najpopulárnejšieho a najúspešnejšieho slovenského futbalového klubu • Zápis rusínskeho ŠK Rusj Užhorod do histórie • Neprehliadnuteľní Oleksa Bokšaj a Gejza Kalocsay • Futbalový zväz naozaj slovenský • Aj to sa stalo: Newcastle United prehral v Bratislave 1:8

Tesne po prvej svetovej vojne v meste na Dunaji, vtedy ešte Prešporku, Pressburgu alebo Pozsonyi, pôsobili maďarské či nemecké futbalové spolky ako napríklad PTE, Ligeti, Donaustadt, atď. Po jeho obsadení československým vojskom v januári 1919 však v miestnych zapálených športovcoch vznikla myšlienka vytvoriť nový domáci („náš slovenský“) futbalový klub. Aj keď šlo o slovenský klub, nemožno však pritom neuznať realitu, že hlavnú zásluhu na jeho vzniku mali Česi.

Do mesta, ktoré sa už od 5. marca 1919 oficiálne volalo Bratislava, boli presunuté viaceré legionárske pluky a vojaci si často

krátili dlhé chvíle okrem pitia aj športom a najmä už vtedy populárnym futbalom. Spoza rieky Morava prišli nahradiť monarchistickú administratívu aj úradníci, financi či žandári a ako uvádzajú autori knihy *100 rokov klubu (1919 – 2019, ŠK Slovan Bratislava)*, „tak sa tu objavili aj ľudia, ktorí sa v Prahe až po uši zahĺbili do funkcionárčenia v Slavii“. Išlo konkrétne o riaditeľa pobočky Agrárnej banky Karla Helmutha a riaditeľa bratislavskej telegrafnej ústredne Antonína Humhala. Ten si neskôr, keď vznik a história prvého slovenského klubu pri Dunaji dostala aj knižnú podobu, spomínal na futbalové posolstvo, s ktorým

Futbalový štadión PTE Bratislava na začiatku 20. storočia

